

4/1
1830.

Nova skulptura Slovenije

Jože Barši
Roman Makše
Boštjan Potokar
Marjetica Potrč
Saba Skaberne

Nova skulptura Slovenije

Jože Barši
Roman Makše
Boštjan Potokar
Marjetica Potrč
Saba Skoberne

moderna galerija rijeka
mali salon
1 — 14. listopada 1990.

hrvatsko društvo likovnih umjetnika — split
salon galić
studenj 1990.

galerija likovni susret — subotica
decembar 1990.

gradski muzej — varaždin
galerija slika
veljača 1991.

Nova slovenska skulptura — glava repa

Krajem 80-ih godina na likovnoj sceni Jugoslavije pojavljuju se dvije osobene, svježe i integrirane grupe umjetnika, obje vezane za teritorij, regiju, dakle za specifičnosti sredina u kojima nastaju, ali ne kao referencijalni označitelji "krvi i tla", već kao dvije mikro-situacije razvijene vlastitom umjetničkom voljom i radom. Na jednom kraju zemlje, relativno mladi makedonski kipari i slikari, vezani prvenstveno za Skopje, za Akademiju i za profesora Petra Hadži-Boškova (kipari), te na drugom, u Sloveniji, generacijski heterogena skupina skulptora. Svoje prisustvo slovenski su autori koncentrirani potvrdili 1989. godine na nizu grupnih izložbi kao što su 15. Biennale mladih u Rijeci, Pančevačka izložba jugoslavenske skulpture i Jugoslavenska dokumenta u Sarajevu, te prije toga, izložbama u ljubljanskoj galeriji Eburna i SKUC-u i kasnije, na prijelazu godine, u Modernoj galeriji Ljubljana. Od onih kojih na izložbi nema, a koje svakako treba spomenuti, izdvajamo Marka Kovačiča, Bojana Štokelja, Mirka Bratušu, Zmaga Posegu, Rene Rusjan, Dušana Zidara, Darka Goliju i Janeza Mravljicu.

Izbor koji je načinjen više je ovisio o organizacijskim mogućnostima galerija i autora, nego li o potrebi da se zaokruži i opiše neki posebni prosede ili autorski jezik kojem se ovi kipari utječu. Izložba je nastala kao potreba i dio programske okosnice Moderne galerije da se ukaže na bitne pomake u umjetnosti na prostorima Jugoslavije, na pomake koji se mogu doživjeti kao stanje, a ne individualni autorski ekscesi (u pozitivnom smislu riječi).

Pri prvom susretu sa radovima Baršija, Makšea, Potokara, Marjetice Potrč i Sabe Skaberne, nailazimo na teškoće u uspostavljanju komunikacijskog koda; predmet diskursa je teško uhvatljiv — ni za glavu, ni za rep, ali već te dvije odrednice krajnjih instanci sugeriraju ono što je između — tijelo, tijelo kipa, a tijelo je (između ostalog) i praznina, utroba, šupljina, unutrašnjost. I već na ovom prvom koraku postaje jasnija sugestivna simetričnost svih radova, tj. njihovih pojedinih dijelova. Skoro svi autori, kao osnovnim elementima izraza, barataju prostorom, simetrijom i ravnotežom, te sa vremenom kao jednom od dimenzija prostora. U povijesti modernističke skulpture izraz kip, kao uobičajen naziv za vrlo tradicionalnu formu, izgubio se već na samom početku. Umjesto kipa upotrebljavan je izraz skulptura, zatim objekt, te kasnije, kako je prostor dobijao na značenju, instalacija, ambijentalna instalacija, ambijent itd. Sigurno je da, napr. djela Makšea ili Baršija imaju ponešto od ambijentalnih instalacija ili da se raniji radovi Marjetice Potrč mogu doživjeti, pa čak i definirati kao instalacije, ali je novost njihovog odnosa prema predmetu u tome što predmet ne gubi svoju samostalnost; on stvarno jest kip koji se obogaćuje odnosom (u prostoru) prema drugim kipovima istog sklopa. Inzistiranje na haptičkom, taktilnom, opipljivom, dodirljivom, materijalnom — u krajnjoj liniji, postavlja se kao suprotnost do sada važećem principu optičkog, vizualnog, vidljivog — jednoj kulturi i civilizaciji koja je nastala na slici. *Sculptura contra pictura*, rekli bismo. Utoliko je značajniji odabir materijala,

pa filcom presvučena drvena konstrukcija Marjetice Potrč ima sve preduvjete da (samo) gledanjem dozove u osjećaj iskustvo pipanja. Opip aka nije uvjetovan samo površinom, jer kulminaciju doseže na rubovima, te je taj lom ravnine (kod Potokaram napr.) ono što naglašava potrebu za haptičkim i ujedno odvaja prostor kipa i okoline, tj. od prostora i gledalaca.

Odnosi subjekt — objekt, gdje se u subjektu nalaze stvaralac i gledalac, također je jedna od okosnica radnog promišljanja slovenskih skulptora. Ako je prvi kipar bio Bog koji je stvorio Čovjeka prema vlastitom liku, tada svi potonji kipari nose u sebi taj dio potrebe prijenosa vlastite tjelesnosti na materijal oko sebe. Davanje vlastite unutrašnjosti, vlastite fizičke opstojnosti (u ovom slučaju kao negativa) nečemu što je izvan njih, kipari skulpturu pretvaraju u svoje drugo tijelo, u otisak vlastitosti. Ovo se prostorno iskustvo, "iskakanje iz vlastite kože", nadopunjava iskustvom vremena koje je u prohodu (za gledaoca) potrebno da bi se izgradio odnos prema objektima i njihovim relacijama. Autonomija kipa ili kipova, njihov prostorni raspored i njihova predmetnost, postaju na taj način cjeline koje se ugrađuju u iskustvo gledanja — poimanja — percipiranja. U potrebi za haptičkim senzacijama, u prostorima između objekata, u tragu ruke umjetnika (sirova obrada sirovog materijala), u njegovom djelovanju na površinu i na prostor, na rubne situacije prostora kipa, prostora između kipova i prostora izvan njihova utjecaja, nalazi se potraga za čovjekom (ne ona poetizirana), za onom vrstom komunikacije koja je zaleđena početkom moderne. Možda se lakši primjeri problematizacije odnosa subjekt — objekt (kip) — gledalac nalaze u radovima Marka Kovačiča i Bojana Štokelja gdje su ove pozicije predstavljene očitiije i preglednije. Sistem ogledala koja izvrću pogled u Kovačičevim skulpturama ili pogled u unutrašnjost objekta (koji je također ozrcaljen) Štokelja, jasne su poruke u nedefiniranosti ili upitnosti naše pozicije kao gledalaca. Naravno, ovaj proces nije vraćanje, već nadograđivanje principa visoke moderne jednim drugačijim načinom uosjećavanja.

Ako kažemo da mladi slovenski autori nastavljaju razvijati iskustva do kojih su početkom 80-ih godina u slovenskoj umjetnosti došli Lujo Vodopivec, Matjaž Počivavšek i Duba Sambolec, rekli smo samo dio, jer njihova djela posjeduju ono očišćenje koje ih vrlo lako pretvara (ili može pretvoriti) u samoreferencijalni znak, u tautološki objekt. Ovo skulpturalno iskustvo potječe iz predmetnog, crpi iz predmeta poticaje i služi se njime, ali se predmetu ne vraća, već ga u širokom luku zaobilazi i zaustavlja se iza njega — u memoriji, u potsjetu ili u prediskustvu.

Ljubljanska umjetnička sredina, sklona teorijskom utemeljenju jednako kao i obrazloženju djelovanja, u ovim slučajevima svoje teorijske razloge nalazi najčešće u Lacanovoj teoriji pogleda i teoriji percepcije Merleau-Ponty-a. Ono što nadilazi teorijsku instruktažu i nalazi se izvan takvog oslonca, jest autohtoni autorski napor ka pronalaženju novih izražajnih mogućnosti za kiparstvo.

Berislav Valušek

JOŽE BARŠI

Rođen 1955. g. u Ljubljani. Diplomirao na Fakultetu za arhitekturu 1980. g. i na ALU u Ljubljani 1988. g.

Druga pozornost, 1989, željezo, visina 270 cm

ROMAN MAKŠE

Rođen 1963. g. u Ljubljani. Diplomirao na ALU u Ljubljani 1989. g.

Bez naslova, 1990, željezo, drvo, platno, spužva,
200 × 350 × 150 (instalacija od tri dijela)

BOŠTJAN POTOKAR

Rođen 1959. g. u Ljubljani. Diplomirao kiparstvo na ALU u Ljubljani 1987. g.

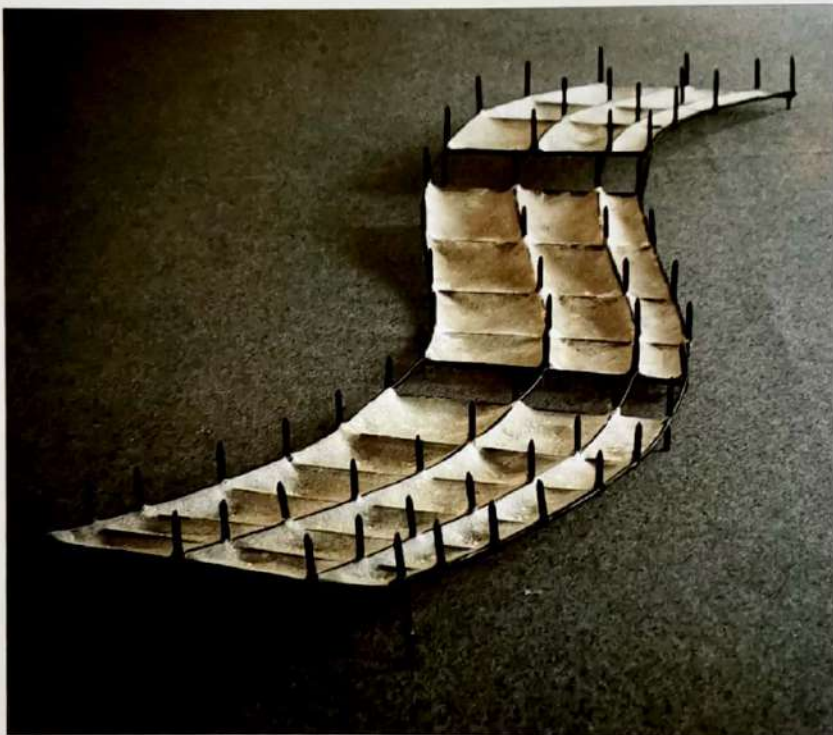
ZDRS, 1989, mramor, drvo, 125 x 45 x 45
Bez naziva, 1990, mramor, drvo

MARJETICA POTRČ

Rođena 1953. g. u Ljubljani. Diplomirala na Fakultetu za arhitekturu u Ljubljani 1978. g. i na ALU u Ljubljani 1986. g., gdje je 1989. g. završila postdiplomski studij kiparstva.

Jesti usta, 1990, filc na drvenoj konstrukciji, 183 × 310 × 138
(Izvedbu djela je omogućio "Filc-Mengeš", Ljubljana)

SABA SKABERNE

Rođena 1962. g. u Ljubljani. Diplomirala na ALU u Ljubljani 1985. g.

Cesta, 1986, željezo i poliester, 300 × 100 × 50
Trokut želja, 1988, željezo, 200 × 100 × 100

Izdavač:	Moderna GALERIJA Rijeka u saradnji sa HDLU-om Split, Galerijom Likovni susret Subotica, Gradskim muzejem Varaždin Daina Glavočić-Baumann
Odgovorni urednik:	
Urednik kataloga, izbor radova,	
predgovor:	Berislav Valušek
Fotografije:	Boris Gaberščik, Bojan Salaj, autori
Fotoslog:	Papirus d.o.o. Gažon
Tisak:	Foto-sito-grafika Umag
Broj kataloga:	133
Naklada:	1.000 kom.

moderna galerija
museum of modern art
rijeka, 51000, yugoslavija
dolac 1/II
tel.: 051/34-280
fax.: 38 51/30-982 modern gal RI YU